

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 02213

KOMEDYANT

Georg Freshel

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

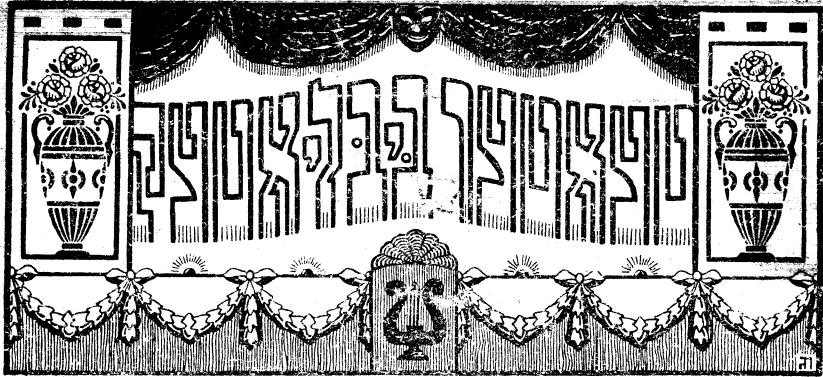
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

געארג פרעשעל

קאמעדיאנט

קאמעדיע אין איין אקט.

יודיש דורך

זלמן זילבערצווייג

1920

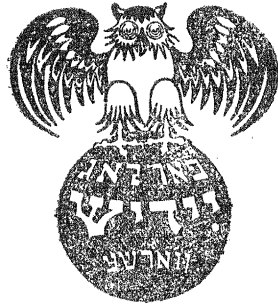
געארנ פרעשער.

קאמעדיאנט.

קאמעדיע אין 1 אקט.

יודיש ווערק זעלבערצווייג.

פערזאנען:

ערֿיך — שוישפילער.

פֿריץ — זיין פֿריינד.

האנס טילדא.

פֿרוי בירק.

א רעפארטער.

א שטן מעבלירט צימער. די ווענד זענען בעהאָנטי
גען מיט קרענץ. לוינקס א בילד פֿון אַ יונגער פֿרוי, די ראָט
איז בעהאָנגען מיט אַ שוואַרצען באַנד.

עֶרשטער אױפֿטױט.

פֿרױן און עֶרײַך (קומען אַרײַן, ביידע שוואַרץ געקלײדט).

— עֶרײַך שוישפּילערשע מאַגערען, ניט קוקענדיג אויף דער יונגער,
האַט אין ראַיזט געזיכט סימנים פֿון גרויס. מאַאַ אַ איינרוק ווי אַ
דערשלאָגענער. אין יעדער בעווענונג פּיהלס זיך דער שוישפּילער. קיין שום
נאַטירליכע, געקײמטע זשאַנען.

— פֿרױן אַ יונגערמאַן, געוועהנליך אויסזעהן.

פֿרױן: אָט זענען מיר ווידער זאָ. דו רעכענסט דאָ צו
בלײַבען אָדער אַוועקצופֿאַהרען?
עֶרײַך (רערשלאָגען): כּלױמט ניט. כּװאַב נאָך וועגען דעם
ניט געטראַכט.

פֿרױן: איך מײַן, אַז ס׳וואָלט געווען בעסער, ווען דו
פֿאַהרסט אַוועק פֿון דאַנען. דער סעוואַן ענדיגט זיך סײַ ווי באַלד.
אַנדערש וואו וועסטו לײכטער פֿערגעסען.

עֶרײַך (טראַגיש): פֿערגעסען? קאָן איך דען פֿערגעסען?

פֿרױן: נאָ, אויב ניט פֿערגעסען, איז כּאַטש אָבגעוועהען זיך...

עֶרײַך (מיט בענקשאַפט): אָבגעוועהען זיך? קאַנסט זיך

אָבגעוועהען פֿון עפעס?

פֿרױן: דאָ העלפט נישט קײַן סאָפּיסטיק. דו דאַרפֿסט פֿונ-

דעסטוועגען וועגען דעם אַ טראַכט טון.

עריך (ווי פריהער): א. יא. אויב סאיז נויטיג...

פריץ (פריינדליך): הער אויס, עריך, לאמיר זיך רוהיג דורכ-
צום בעדויערן איז עס א פערלוסט, וועלכער וועט שוין נישט צוריק
קומען. דו דארפסט זיך מיט וואָס סאיז פֿאַרנעהמען, דו טאָרסט נישט
אַזוי פֿערצוהייפֿלען, דו דארפסט עפעס טון. קוק אַדורך אַ נייע ראָל
אַדער עפעס אַנדערש. דו דארפסט אַרבייטען.

עריך (טראַגיש): קאָן איך דען אַרבייטען?

פריץ: דו דארפסט זיך בערוהיגען, און נישט, וואָס וועט זיין
פון דיר, מיט דיין קונסט?

עריך (נעפיהלאָז): פון מיר קאָן שוין גאַרנישט זיין. פֿאַר
מיר האָט זיך אַלץ געענדיגט.

פריץ: דו דארפסט אַזוי נישט ריידען. דער קלאַפּ האָט
דיך געמאַכט טרויריג, זעהר טרויריג. דו ביזט דאָך אַבער אַזאַ יונ-
גער, אַזאַ טאַלענטירטער שוישפילער, דו טאָרסט נישט זיין אַזוי
פֿער'מרה-שחורה'ט...

עריך כ'מוז... (פֿאַלט אַריין אין נעוויין, כמעט הי אין היספּעריקע
„אַסוואַד“ פֿון די „גייסטער“). כ'קאָן נישט, כ'קאָן נישט... רייד נישט מיט
מיר! וואָס ווילסטו פֿון מיר? לאָז מיר געהן...

פריץ (טיף נעריט): אַבער, עריך, אין גאַטס נאָמען... וואָס
וועט פֿון דיר ווערען? דו דארפסט אַ ביסעל צו זיך קומען, דו
טאָרסט נישט זיין אַזוי שוואַך, דו הערסט?

עריך (הערט איהם נישט, פערטיפֿענדיג די אויגען אין דער חייט-
קייט): ווי מיינסטו, האָט זי מיר שטאַרק געליבט?

פריץ (איינבויענדיג זיך ביז צו די אַקסלען): טראַכט נישט ווע-
גען דעם... טראַכט בעסער וועגען אַפעס אַנדערש.

עריך (כ'רעגווייפֿעלט): כ'קאָן נישט טראַכטען וועגען עפעס אַנ-
דערש... שרעקליך, שרעקליך... נישט טראַכטען...

פריץ: בערוהיג זיך, עריך, הערסטו דו מוזט זיך באַרוהי-
גען. וועסט דאָך דערמיט דיר גאַרנישט העלפֿען.

עריך (ווי ער האַלט זיך אונטערנעגעבען דעם שיקאַני קאַרד מאַך
פֿון „די ריבער“): אַ ווי שרעקליך דאָס איז, וואָס איך קען זיך נישט

העלפּען. אָט דער שרעקליכער, וריקענדער „אַלץ אומזיסט“ וועט
מיך משוגע מאַכען.

פּרײַך: בערוהיג זיך שוין אַמאָל... ס'שטאַרבען דאָך פּרױען
ביי אַנדערע מענער אויך.

עריך (געטויסט): כ'ווייס... כ'ווייס... אָ, אַנדערע פּרױען...
אַנדערע פּרױען... גוט... (שרייט) אַזא פּרױ אָבער האָט ניט געדאַרפֿט
שטאַרבען... דו הערסט, אַזא האָט ניט געדאַרפֿט...

פּרײַך: עריך, כ'דערקען דיך ניט, דו האָסט ראָך פּריהער...
דו האָסט דאָך זי פּריהער איבערהויפּט ניט...

עריך: ניט געליבט? יאָ, דו ביזט גערעכט, איך האָב זי
גיט געליבט... און, אַז זי האָט דערפֿיהלט, אַז איך לייב זי ניט,
וואָס האָט זי געטון? (מיט טיה) זי איז געשטאַרבען צוליב מירן דו
הערסט? זי איז געשטאַרבען צוליב מירן (פּאלט אויף אַ שאר, פּויע—
„אומערס האַלס“).

פּרײַך: אָבער דאָס בעוואוסטניין, אַז אַזא שען, שטאַרק
געפֿיהל...

עריך (שמרענג: פֿערדיגאָנד פֿון „איגמריגע און ליבע“): שווייג...
פּרײַך (ווייטער ריידענדיג): אָט די איינע זאָך. אַז מישטאַרפט
צוליב דיר, דאַרף דיך בערוהיגען, פֿערלייכטערן דייגע ליידען און
געבען דיר מוט צו קעמפֿען מיט דער פּערצווייפֿלונג.

עריך (ווייטער „אסואַר“): הער אויף... כ'קאָן ניט פֿערטראַגען
דיין שטימע... געה אַוועק... געה אַוועק... פֿאַרוואָס געהסטו ניט אַוועק?
פּרײַך: כ'קאָן דיך ניט איבערלאָזען איינעם אַליין.

עריך (מראַגיש): דו קאָנסט געהן, קאָנסט דיר רוהיג געהן...
כ'קאָן ניט בעגעהן קיין זעלבסטמאָרד...

פּרײַך: יאָ, עריך, יאָ, דו טאַרסט ניט שטאַרבען, דו דאַרפֿסט
לעבען.

עריך (פֿערבענקט): ליידען... אַלס שטראַף... כ'וואָלט זיך
שוין לאַנג דער'הרג'עט, ווען כ'וואָלט ניט געוואָלט אַלס שטראַף טראַ-
גען אַ טרויער אויפֿן גאַנצען לעבען.

פּרײַך: אַלס שטראַף... איך פֿערשטעה דיך ניט...
עריך (טרויעריג): זיי צופֿירען דערפֿון, וואָס דו פֿערשטעהסט

מיך ניט... אָ, ווען דו האָלסט געוואוסט, ווען דו האָלסט געוואוסט...

פֿרײַך: וואָס איז דעך?

עריך (מיט אַ מערדערישער איראָניע — „האַמלעט“): דאָ איז גאַרניט צו וויסען, גאַרניט צו פֿערשטעהן.

פֿרײַך: איך... איך פֿערשטעה איבערהויפּט...

עריך: שווייג... רייך ניט... (פּויע) וואָס בין איך? (בייז)

איך בין אַ אויסוואַרף... איך בין אַ געמיינער נידערטרעטיגער אויסוואַרף... (פּאַיט אויף אַ שטול).

פֿרײַך: נו, עריך, הער זיך אויף אויפֿצורעגען... טרינק אויס אַ גלאָז וואַסער... בערהייג זיך...

עריך (פֿערמאַכענדיג די אויגען, מיט אַ ציטערדיגע שטימע): וואָס האָב איך געזאָגט?

פֿרײַך: גאַרניט, כִּבעט דיך...

עריך (בייז): איך האָב געזאָגט, אַז כִּבּין אַ אויסוואַרף? איך

האָב דאָס געזאָגט, יאָ?

פֿרײַך: יאָ, אָבער דו ביזט דאָך אַזוי אויפֿגערעגט, אַז ס'איז

טאַקע...

עריך (טרויעריג און שאַרף): איך בין פֿאַלישטענדיג רוהיג,

כִּבּין ניט אויפֿגערעגט, דו הערסט, פֿרײַך, איך בין טאַקע אַ אויסוואַרף.

פֿרײַך: עריך, דו הייבסט שוין ווידער אָן... פֿאַרוואָס רעד-

סטו אַזוי?

עריך: ווייל דאָס איז אמת... אמת...

פֿרײַך: דו רעדסט נאַרישקייטען, ווייל דו ביזט אויפֿגערעגט...

עריך: ניין, איך בין ניט אויפֿגערעגט, איך ווייס וואָס כִּדייד... הער, פֿרײַך, דיר וועל איך זאָגען, פֿאַרוואָס כִּבּין אַ אויס-

וואַרף. יאָ, גאַנץ געווענהליך אַ אויסוואַרף? דיר וועל איך עס ער-קלערען. (האַדוויגירענדיג — „ראָומערס האָים“) מײן פֿרוי איז געפֿאַהרען

צוזאַמען מיט אַ רעטונגס-אַבטיילונג, ווייל זי האָט געוואוסט, אַז איך געפֿין זיך אויף דער שיף, וואָס האָט זיך צושעדיגט אָן אַ פֿעלדז.

יאָ, יאָ אַזוי איז עס: איך האָב זי געזעהן אויף אַ שיפֿעל, דאָס שיפֿעל האָט זיך איבערגעדריעהט און זי איז דערטרונקען געוואָרן.

רען... איצט ווייסטו שוין אַלץ. איצט איז דיר שוין אַלץ קלאַר.
דו ווייסט אָבער נאָך גיט, וואָס איך האָב דאָן געטון אויפ'ן שיף?
טאָ זיי-זשע וויסען... איך בין דאָרט געווען מיט מיין געליבטע...
איך האָב זיך גערעטעט, אַלע האָבען זיך גערעטעט, נאָר זיי... זיי...
איז אומגעקומען - און איך בין דאָן געווען צוזאַמען מיט אַ געליב-
טע... (פויווע... פייערליך) און דעריבער בין איך אַ אויסוואורף...
פֿרייץ (טיף געריהרם): דו... איך... איך רעכען, און דו נעהמסט
דיר די זאָך צופיל צום האַרץ... ווייל... פֿיל מענער האָבען געליב-
טע, און דעריבער...
ערייך (פערבענקט): און זי איז געשטאַרבען...

פֿרייץ: יאָ דאָס איז שרעקליך... שרעקליך... ס'קאָן אָבער
זיין, און דאָס איז נאָר אַ צופאַל. זי איז צוליב גייגערניקייט געפֿאַה-
רען מיט יער רעטונגס-אַבטיילונג. זי האָט דאָך גאָרנישט געקאָנט
וויסען, און דו ביסט אויף דער „ברייטאַביאַ“...
ערייך: זי האָט געוואוסט, איך האָב איהר טעלעגראַפֿירט...
פֿרייץ: אויב אַזוי, איז אַס פֿיל שרעקליכער, ווי כִּי האָב גע-
מיינט, נאָר ס'איז פֿאַרט אַ צופֿאַל, אַ שרעקליכער צופֿאַל...
ערייך (שראָגיש, אַהויזונדיג מיט'ן פינגער אין דער הויך): דאָס
איז מעהר ווי אַ צופֿאַל... דאָס איז אַ שטראָף פֿון גאָט...
פֿרייץ: דו דאַרפסט זיך אָבער גיט אַזוי פֿיל בעשולדיגען...
ערייך: גיין, איך בעשולדיג מיך גיט, דער טויט בעשול-
דיגט מיך, אָבער... (מ'קלאַמט) אַריין...

צווירטער אַקט-פֿאַרטיט.

די זעלבע און מאַדאַם בירק (אַ דיקע, עיטערע פֿרוי).
בירק (פֿין טיר): ה' טילדא איז געקומען און אַט איז אַ טע-
לעגראַמע...
ערייך: זאָ! ער צו-וואַרטען...
בירק: און די טעלעגראַמע?
ערייך: אַ, די טעלעגראַמע, גיט אַהער (שרייבט זיך אונטער).
מאַדאַם בירק (אַ) זיכער אַ מיטגעפֿיהל-טעלעגראַמע... פֿעז איבער...

דריטער אויפטרײט.

די זעלבע אָהן מאַדאַם בירק.

פֿריץ (ריסט אויף די מעלעגראַמע, לעזט): „דעם 15-טען זע-
נען די דראָטען געווען איבערגעריסען. צוליב דעם האָט די טע-
לעגראַמע № 179 נישט געקאָנט צוגעשטעלט ווערען אין דער צייט.
די הויפטפֿערוואַלטונג פֿון טעלעגראַף“ — כִּיקום צופֿאַהרען אויף
דער בריטאַניע. עריך“.

עריך (שפּייגלט אויף אַ היילע פערנעסט ער, אַז ער איז אַ שוין-
שפּילער, געהט אָבער באַרד צוריק אַרײַן אין דער ראַל): וואָס? וואָס?
פֿריץ (לעזט נאָך אַ מאָל דורך): „כִּיקום צופֿאַהרען אויף
דער בריטאַניע. עריך“.

עריך (צושטעלט): דאָס איז דאָך מיין טעלעגראַמע. ווייז
אַהער (לעזט) דראָטען צובראַכען... נישט צוגעשטעלט... כִּיקום צו-
פֿאַהרען אויף דער בריטאַניע... ווי אַזוי האָט דאָס געקאָנט זײַן?
טאָ פֿון וואָס-ען האָט זי געוואוסט?

פֿריץ: דאָס איז ווירקליך דיין טעלעגראַמע?
עריך: יאָ, די טעלעגראַמע, וועלכע כִּיקום געשיקט צו
מיין פֿרוי.

פֿריץ: און וועלכע מ'האָט איהר גאָרניש צוגעשטעלט...
עריך: אָבער, אין גאָט'ס נאָמען, פֿון וואָס האָט זי גע-
וואוסט, אַז איך בין אויף דער בריטאַניע?
פֿריץ: דאָס איז זעהר מערקווירדיג...

עריך: פֿאַרוואָס איז זי גראָד געפֿאַהרען מיט דער רע-
טונגס-אַבטיילונג? פֿאַרוואָס?

פֿריץ: ס'קאָן זײַן, אַז זי האָט צופֿעליג געוואוסט, אַז זי
ביזט אויף דער שיף?

עריך: ניין, אויס גאַנציקייט ריזיקירט מען נישט מיטן
לעבען (ווי דער מיט פֿאַמאָס) גאַם מיינער... גאָט... פֿאַרוואָס איז זי
געפֿאַהרען? פֿאַרוואָס?

פֿריץ: ס'קאָן גאָר זײַן...

ע ר י ך : נ י י ן , ד ׳ אַ מױז ויין אַ ספּה... (שטעהט אויף) ס'קאָן
זיין... דו וויסט, ווען אַ פֿרוי רייזיקירט מיט'ן לעבען און פֿאַהרט
אויף אַ אונטערברעהענדע שיף... אַ מיר דאַכט זיך... מאַדאַם בירק
זאָו זענט איהר?

פֿערטער אויפֿטריט.

ד י ז ע ל ב צ און מ א ד א מ ב י ר ק :

ב י ר ק : דאָ בין איך, וואָס ווילט איהר?

ע ר י ך : קומט אַרײַן!...

ב י ר ק : לײַבן אָבער נישט רעכט אָנגעטון...

ע ר י ך : איהר קאָנט אַרײַנגעהן (פּעהערשט ויין נאָרן). איך

וועל איך פֿיעגען... צי קאָנט איהר מיר דערצעהלען פֿון מיין פֿרוי'ס

לעצטען טאָג... געדענקט איהר דעם טאָג?

ב י ר ק : דינסטאָג!

ע ר י ך : יאָ, יאָ דינסטאָג.

ב י ר ק : יאָ, פֿערשטעהט זיך, אַז לײַגעדענק אלץ ביז די

לעצטע קליינדיקייט. יאָ דינסטאָג אין דער פֿריה איז גאָרנישט גע-

ווען די מאַדאַם איז אויפֿגעשטאַנען אַרום אַכט, געפֿרישטיגט הי

געוועהנליך...

ע ר י ך : ריכטיג, ריכטיג... ווייטער...

ב י ר ק : דערנאָך איז זי אַוועק אַ ביסעל שפּאַצירען, נאָר

אַזוי ווי דער הימעל האָט זיך בעדעקט מיט וואָלקענס און ס'איז

געוואָרען פֿינסטער, איז זי פֿאַלד צוריקגעקומען. אַזוי ווי זי איז

נאָר אַרײַנגעקומען, האָט זיך אַרײַבגעלעזט אַ רעגען און ס'איז

געוואָרען אַזוי פֿינסטער ווי ביינאַכט.

ע ר י ך : זי איז געווען אויפֿגערעגט?

ב י ר ק : אין אָנהייב נישט, נאָר ווען זי האָט אַרום דריי

בעקומען די טעלעגראַמע.

ע ר י ך (ועהר פֿעהאונדערט): די טעלעגראַמע?

פֿ ר י ך (נוואַמען מיט ערליכ'ן): אַרום דריי אַ זייגענד

ב י ר ק : נו, יאָ די טעלעגראַמע...

ע ר י ך (שפּרינגט אויף הייטער, גיפֿטיג): וואָס פֿאַר אַ טעלעגראַמע?

בירק: פון איך...
עריך (קאלט): וואו איז די די טעלעגראמע?
בירק: כ'ווייס ניט... די מאדאם האָט זי געוויס בעהאַלד
...טען...

עריך: וואו?
בירק: כ'ווייס ניט...
עריך: גיט אַ קיק... אָט זענען די שפּילען...
בירק: באַלד (אָב).
עריך: פֿריק, פֿריק, וואָס איך וועל זיך באַלד דערוויסען?
פֿריק: מיר וועלען באַלד אַלץ וויסען.
עריך: ווען, האָט זי געזאָגט, איז געקומען די טעלעגראַמע?
פֿריק: דריי אַ זייגער...
עריך: דעמאָלט זענען די דראָטען נאָך ניט געווען איי
בערגעריסען.

בירק (קומט צוריק): אָט איז די טעלעגראַמע...
עריך (נעהטס זי): גוט... ר'קאָנט געהן! (מאדאם בירק אָב).

פֿינפֿטער אַקט

עריך, פֿריק

עריך (לעזט די מעדעגראַמע): אַ פֿעראַט... אַ פֿעראַט...
פֿריק: וואָס איז זען?
עריך: כ'וועל איהם דעם מח צושפּאַלען... צוזאַ אויסוואַרף...
פֿריק: וועמען, עריך?
עריך (מיט אַ טרעקליך געלעכער): אַך, אַך... נאַר... נאַר...
צוליב מיר איז זי געשטאַרבן...
פֿריק: וואָס?
עריך (מיט אַ געלעכער): שווייג... לעז... מיינ שאַץ, כ'קום
היינט צופֿאַהרען אויף דער בריטאַניע האַנס סילדאָ... און איך
האָב געמיינט אַז צוליב מיר... אין וועל איהם אויספאַטשען... איך...
פֿריק: בערוהיג זיך...
עריך (ווי אַ פשוט'ער טיף בעלידיגער בשר ודם): בערוהיג
יך... איך זאָל זיך בערוהיגען... גיט קוקען אים אַ פֿעראַט... קיי-

נער אין דער גאנצער וועלט איז ניט אזוי אָפּגענאַרט געוואָרען.
זי איז אַהערגעקומען צוליב איהר געליבטען, און איך האָב גע-
מיינט, אַז צוליב מיר... וואָס פֿאַר אַ ציניזם.

פֿרייך: אָבער, עריך...

עריך: צוליב מיר... איך האָב געמיינט, אַז זי איז צוליב
מיר אַהערגעקומען און ל'האָב זיך געפֿיהלט ווי אַ שילער-יונגעל,
און זי איז גאָר געלאָפֿען צו איהר געליבטען... אזא...

פֿרייך: אָבער בערוויג זיך, דו ביזט דאָך נישט דער ער-
שטער, וועמען מ'נארט אָב.

עריך: ניט דער ערשטער... איך... איך... איך בין אָפּגע-
נאַרט געוואָרען... מ'האַט מיך אָפּגענאַרט...

פֿרייך: דו האָסט דאָך אָבער אויך...

עריך (הראָהענדיג): וואָס?

פֿרייך (ווייך): איך האָב געוואָלט זאָגען: דו האָסט דאָך
אויך געהאַט אַ געליבטען...

עריך (בייז): ווער וועט מיך דאָס בעשולדיגען, אַז איך
האָב אָפּגענאַרט מיין כֿרויז ווער?

פֿרייך: דו ביזט דאָך אַלליין...

עריך (ניט הערענדיג איהם): איך וועל אָט דעם פֿרעכען...

פֿרייך: דו האָט דאָך פֿריהער געזאָגט...

עריך (מיט דער גאָטליכער שטימע): נו? (האַרט) די וואָג-

שאַלען זענען אָבער ניט קיין גלייכע... אַ מאַן דאַרף האָבען אַ

געליבטען און אַ פֿרוי טאָר קיינמאָל ניט האָבען קיין געליבטען...

פֿרייך: איך פֿערשטעה זיך ניט...

עריך (ערנסט): דאָס איז אַ גאָטליכע געזעץ... (טרויריג) און

דערפֿאַר וועל איך טילדאָן ערמאָרדען.

פֿרייך (נאָהוי): ווי אזוי?

עריך: „און אין דער מינוט האָט ער זיך געוואָרפען אויף

איהם און איהם ערמאָרדעט...“ (א לאַנגער זשעמט)

זעקסטער אויפֿטראַג.

די זעלבע בירק.

פירק (אין דער מיר): דער הערר סילדאָ וואָגט, אַז ס'האָט
 זיך איהם שוין צוגעגעסען צו וואָרטען.
 ער יך (מיט אַ דונערנדע שטימע): ווער?
 בירק (דערשראָקען): הערר סילדאָ...
 ער יך (צו פֿריצ'ן): דו הערסט... זיין צייט איז געקומען...
 (רוהיג: „קעניג פֿיליס“) זאָל ער אַריינקומען... (בירק אָב).
 פֿריץ (צושערט פֿאַ- אויפֿרעגונג): דו ווילסט אָט שוין?...
 ער יך: ניין, זאָל ער צוערשט פֿהלען מין טיפֿע פֿערצלי-
 פּונג צו איהם... ביזט גרייט צו זיין מיין טעקונדאָנט?
 פֿריץ (צושערגדיג): יאָ... (מ'קלאַפֿט).

זיבעטער אויפטריט.

ער יך, פֿריץ און סילדאָ.

ער יך: אַריין... (ווי סילדאָ קומט נאָר אַרין, ווערט ער
 אַ ביסעל מעלנאָבאָדיש - ראָד „אַמעלאַ“) אַ, דאָס זעט איהר, ה' סילדאָ
 סילדאָ (אַ זעהר עלעגאַנטער הערר. אין זיין ריידען פֿיהלט זיך
 אוראָניע): כִּדריק אייך אויס מיין טיפֿסטען מיטגאַנצֿפֿיהל... דריקאָ
 איהם די האַנד) אייער פֿערלוסט איז אַ גרויסער קאַפּ...
 ער יך (צובראַָען): אַ קלאָפּ, וואָס כִּזועל קיינמאָל גיט פֿאַר-
 געסאָן...

סילדאָ: נו, מיט דער צייט געהט דאָך אַלץ אַריבער...
 (בעמערקט פֿריצ'ן) אַ איהר זענט אויך דאָ?... וואָס פֿאַר אַ צופֿאַל...
 פֿריץ: איך בין געקומן בערוהיגען מיין פֿריינד...
 סילדאָ: די צייט וועט איהם בערוהיגען. אַ מענש וועל-
 כִּער שטייגט פֿון איין טריאומף צום אנדערן, קאָן גיט לאָנג גע-
 דענקען אין אַ פֿערלוסט...
 ער יך (ווי פֿריהער): דעם פֿאַרלוסט וועל איך שטענדיג גע-
 דענקען.

סילדאָ: איהר דאַרפֿט זיך בערוהיגען, איהר טאָרט גיט
 קלערען וועגען דעם. וואָרום אויב גיט, טאָ ווי אַזוי וועט איהר
 אויף דער נייער וואָך קאָנען שפֿילען ראָגעאָ?

עריך (פרוולונג וטהר ליבליך) איהר מינוט, אז דאָס קאָן
פיר טאָדען

סילדאָ: געוויס, יעדע אויפֿרעגונג שטערט, איהר דאָרפֿט
פֿערגעסען אין אייער אומגלעך

עריך: איהר זענט גערעכט... (שטעלס זיך אומעק אין אַ פֿאָזע):
די קונסט איז פֿריהער פֿאַר אַלעם. ליוול פֿרוּבען פֿערגעסען...

סילדאָ: אויסגעצייכענט, אָט דאָס גלעלט מיר איהר
זעט אַלזאָ שפּילען...

עריך (טרנסט): יאָ, ווי האָב איך געזאָגט: די קונסט איז
פֿריהער נאָר אַלעם... איך בין גיט קיין-בעל-הבית איבער זיך, איך
געהער צו דער געזעלשאַפֿט. ליוועל שפּילען...

סילדאָ: גרויסאַרטיג... ל'בין גיט קיין בעל-הבית איבער
זיך, ל'געהער צו דער געזעלשאַפֿט... אָט די פֿרזע וואָלט געדאַרנט
בעוואוסט ווערען אין דער גאַנצער וועלט.

עריך: ל'בעט אייך זי גיט צו פֿערשפּרייטען...
סילדאָ: גיין אַ שאָד... ל'זעה זיך גראָד היינט מיטן

רעדאַקטאָר.

עריך: אַן, אַזוי, פֿערשטעהט זיך... נאָר איך בעשווער אייך,
אז איהר זאָלט גיט דערמאַנען מיין נאָמען...

סילדאָ: איהר קאָנט זיך אויף מיר פֿערלעָזען... וואו איז
אייער פֿרוי געשטאָרבֿען?

עריך (רערשלאָגען): זי איז געשטאָרבֿען צוליב מיר...

סילדאָ: אָט דער פֿאַל איז זעהר טראַגיש...

עריך: איז עס שוין געדרוקט אין די צייטונגען?

סילדאָ: אַלע צייטונגען זענען שוין דערמיט פֿול...

עריך (רעקלאַמירט): אָ, די צייטונגען... דאָס גרעסטע, היי-
ליגסטע ראַכען זיי פֿאַר אַ קאָמעדיע...

סילדאָ: דאָס איז טאַקע זענר טראַגיש... איהר ווייסט

אַבער דאָס וואונדערבאַרכט: אין דער דאָזיגער געשיכטען איך בין
צוזאַמען מיט אייך געפֿאָהרען אויף דער בריטאַניע... און האָב
גאַרניט געזעהן...

פֿריך (איבערזאַשט): איהר זענט אויך געווען

קאָמעדיאַנט

ע ר י ך (רוהג): איהר האָט אויך געליטען פֿון דער שיף-
קאָטסטראָפֿע?

ס י ל ד אָ : יאָ, ס'איז געווען אַ שרעקליכער מאָמענט. ניט
אמת? איך האָב זיך געראַטעוועט דער לעצטער, פֿדי צו צוקוקען
די גאַנצע סצענע ביז צום סוף.

ע ר י ך (וידער פֿערבענקט): די סצענע, וואָס האָט מיר צוגע-
רויבט מיין גליק, מיין טייערסטע...

ס י ל ד אָ : אומגליקליכער...

ע ר י ך : איהר האָט געקענט מיין פֿרוי?

ס י ל ד אָ : געוויס... זאָנאר זעהר גוט... מיר האָבן זיך בעד-
קענט אין אסטענדע... אַ ליבע, שענע פֿרוי...

פֿ ר י ך (ווי פֿריהער): עריך...

ע ר י ך (קאלט): וואָס איז דיר?

פֿ ר י ך (בעטריבט): גאַרנישט, גאַרנישט...

ע ר י ך : אָז איז איהר פֿאַטאָגראַפֿיע (מיט אַ טיפֿען זיפֿן) אָ,
גאָט, איך האָב נאָר די פֿאַטאָגראַפֿיע, אַליין אָבער ליגט זי אין
קאָלסטען קבר.

ס י ל ד אָ : בערוהיגט אייך, קומט צו זיך... איהר האָט
דאָך אַ בעפֿרידיגונג, וואָס זי איז געשטאַרבען צוליב אייך...
ע ר י ך : וואָס קאָן מיר בערוהיגן? וואָס! אָ, די בענקשאַפֿט,
וואָס פֿערקלעמט מיר דאָס האַרץ...

ס י ל ד אָ : בערוהיגט אייך. מיין פֿעטער, דער דירעקטאָר
פֿון קעניגליכען טעאַטער, זאָגט...

ע ר י ך (אויפגעלעבט): אָט דער בעריהמטער מענש איז אייער
פֿעטער? דאָס הער איך צום ערשטען מאל... דאָס איז אינטערע-
סאַנט... אויב אַווי, איז, ווען איהר ווילט...

ס י ל ד אָ : כ'בין שטענדיג גרייט אייך צו דינען...

ע ר י ך (זעהר ליבדיך): אויב ס'איז אייך ניט שווער צו בע-
קומען פֿאַר מיר אַ אנגאַושמענט... כ'בין זעהר ניט צו פֿרידען פֿון
מיין טעאַטער...

ס י ל ד אָ : אייער איצטיגער פֿאַסטען געפֿעלט אייך ניט?

ע ר י ך : ניין, ביזוך שוין לאנג...
 ס י ל ד א : נו געוויס, איך וועל אייך אַ ביסעל צו העלפען.
 ע ר י ך : דאָס וואָלט געווען גרויסצאָרטיג... יאָ, מיר וואָלטען
 געקאָנט... אהר וועט אַמער פֿרישטיקען מיט מיר?
 ס י ל ד א : אָבער...
 ע ר י ך : ניין, ניין, איהר מוזט כאַטש טרינקען אַ גלאָז
 וויין... (רופט): מאַדאַם בירק...

אַכטער אַויפֿטריט.

די זעלבע, מאַדאַם בירק.
 מאַדאַם בירק (אין מיר): איהר ווילאָז
 ע ר י ך : וויין און דריי גלעזער.
 בירק: זאָפֿאַרט (ברענגט).
 ע ר י ך : אַלואָ, איז דער דירעקטאָר טאַקע אייער פֿעטער?
 אַ זעלטענער צופֿאַל... נו, כ'פעט אייך, טרינקט... און איהר האָט
 אַ אויף איהם אַ איינפֿלוס אויך? אויב צוויי, קאָנט איהר כּיָר טון אַ
 גרויסע טובה.
 ס י ל ד א : כ'זעל טון אַלץ, וואָס ס'זעט מיר נאָר מעג-
 לייך זיין.
 ע ר י ך (טרינקט): לויט, נאָך אַ גלעזעל...
 ס י ל ד א : ניין, אַ דאַנק, כ'מוז געהן. כ'דאַרף זיך נאָך
 איבערטון צו דער יאַגז...
 ע ר י ך : איהר זענט אַ שיסער? וואהרשייהנליך אַ גוטער שיסער?
 ס י ל ד א : אין ניצא האָב איך געקאָען צוויי פֿריזען... נו,
 כ'מוז שוין געהן... כ'האַב אייך שוין צוויי אויך געשטערט...
 ע ר י ך : וואָס רעדט איהר...
 ס י ל ד א : ניין, ניין, כ'געה... (קאָפּט ערליינן איבער דער
 פֿלייצע) אַלואָ, זייט אַ ביסעל מונטעריער, מ'טאָר ניט קלערען ווע-
 גען דעם, וואָס מ'קאָן שוין אַנדערש ניט מאַכען... אויף ווידערזעהן,
 מיינע העררען... אַדיע!
 פֿר י ך : אַדיע... (ערײַך ביינאָיט ס י ל ד אַן ביו צו דער טיר.
 מ'הערט איינצעלנע ווערטער: פֿעטער, דירעקטאָר, רעקאָמענ-

דורען ב' חזל טון אלץ מעגליכע, פריע א. ד. נל.

נינטער אויפטרײט.

פריץ און עריך.

עריך (קומט צוריק): נו, וואָס זאָגסטו? איז דאָס נישט גרויסאַרטיג?

פריץ (קאמט): וואָס?

עריך: וואָס דער דירעקטאָר איז זיין פעטער?

פריץ: וואָס וואָלסטו געהאַט דערפֿון, ווען זיין פעטער איז

זאָגאַר אַ סולטאַן?

עריך: ס'איז נישט אזוי ווי דו מיינסט גלויב, ער וועט מיך

פּרעזענטירען און איך וועל אָנקומען אין קעניגליכען טעאַטער...

פריץ: איך פֿערשטעה דיך נישט... (רוהיג) דו דאַרפסט דאָך

איהם דער'הרג'נען...

עריך: פֿאַרוואָס זאָל איך איהם דער'הרג'ענען?

פריץ: ער איז דאָך געווען דיין פֿרויס געליבטער.

עריך (פלוצלינג היידער „אַמעאַ"): ווער איז מיין פֿרויס געליבטער?

פריץ: ער...

עריך: (שרייט) דו ליידיגגעהערן ער? דעם דירעקטאָר?

שוועסטערקינד?

פריץ: פֿירעכען, די בעווייזען זענען קלאָר...

עריך (וויידר): בעווייזען? וואָס פֿאַר אַ בעווייזען?

פריץ: ער האָט דאָך אַליין געזאָגט, אז ער קען זיין פֿרוי און

אז ער איז געפֿאַהרען אויף דער בריטאַניע...

עריך: אָט דאָס הייסט ביי דיר בעווייזען? דאָס הייסט בע-

ווייזען?

פריץ: און זיין טעלעגראַמע צו דיין פֿרוי?

עריך: איך ווייס נישט פֿון קיין שום טעלעגראַמע... האָט

איז די טעלעגראַמע?

פריץ (נישט זי איהם): אָט איז זי...

עריך (צורייסט זי, ווילד): אָט דאָס איז אַ טעלעגראַמע? דאָס

זענען שטיקלעך פֿאַפיר... (ווייזט אויס'ן פֿרויס'ן ביר) ווער וועט זיך

ערלויבען זי צו בעליידיגען, אָט דעם מלאך (פֿאַלם היינענדיג אויף-

די קניח, וואָס איז געשטאַרבען צוליב מיר.

פֿריץ: דו ביזט אַ נאַר...

עריך: שוויג, אויסוואורף...

פֿריץ: סאיז דאָך קלאָר ווי דער טאָג, אַז זי האָט דיך

געזאַרט...

עריך: אויב דו רעדסט נאָך איין וואָרט, צורייס איך דיך

אויף שטיקער... דו ערלויבסט זיך צו בעליידיגען מיין פֿרוי?... דו

ערלויבסט דיר זי חושד זיין?

פֿריץ: אָבער...

עריך: אַרויס, יונגעל... אַרויס, אויסוואורף... (באַפט איהם

אָן פֿאַרן קאָדנער און וואָרפט איהם אַרויס, געהט אַרום איבערן זימער

מיט גרויסע שריט).

צעהנטער אַליפֿטריט.

עריך, בירק, דערנאָך רעפּאָרטער.

בירק (אין דער טיר): אַ רעפּאָרטער איז געקומען צו איך...

עריך: גוט... זאָל ער אַריינקומען... אָדער ניין, וואָרט צו...

ניין, זאָל ער אַריינקומען... (שמעלט זיך אויף די קניח פֿאַרן בילד)

טֿיפּעט דיר, הייליגע, טייערע, וואָס דו ביזט צוליב מיר געשטאַרבען...

רעפּאָרטער (קומט אַרײַן און פֿערציילענט שטעל).

פֿאַרזאַגט.

דאָס איינפֿאַרזאַגט ווערט געשיצט:

אין רוסלאַנד: דורכ'ן דראַמאַטישען און טויש

קאָלישען טריפּטשטענער-פּערבאַנד אין

פּעטערבורג.

אין פּוילען: דורכ'ן יודישען דימקראַטען און

זשודנאָליסמען-פּעראַיין אין לאָדז.

פערלעך, יודיש, ווארשא, פערעט

33) טורמע - וואנדערונגען . . . . . ווי קארעלענקע.

(דאס איז דאס שענסטע און דאס שארפטע, וואס דער גרויסער קינסטלער און קעמפער קארעלענקע וואס געשטען איפ'ן געביט פון טורמע-בין און סיבירעו וואנדערונגען).

34) סיבירער דערזעהלונגען . . . ווי קארעלענקע.

(קינער פון די רוסישע קינסטלער האָט צוויי טיפן און ברייט נישט געטיל-דערט דאס לעבען און די שטרענג-שענגע לאנדשאפטען פון דער הייטער סיביר).

35,36) דאָס 93-טע יאהר . . . . . וויקטאָר וואָג

(וויקטאָר וואָג געהערט צו די גרעסטע שטארקע פון דער העלט-ליטעראַטור און דאָס 93-טע יאהר—צו די שענסטע ווערק, וואָס זענען איבערגעזעצט געוואָרען אין אלע שפראַכען).

37) טורנוועס . . . . . ז. סעגאל'אָוויטש.

(ז. סעגאל'אָוויטש איז איבער פון די שענסטע ליריקער אין יודיש, און זיינע לידער, וואָס קומען צוויי און דעמאָדיגען באַנד, זענען ווירק-ליך קלאַנגען פון צערטע טורנוועס, אַמאָל מעלנאָבאָלישע און אַמאָל צעקער שטורמישע, ווי דער הינד אויפ'ן ים).

38) דאָס טעאַטער-בוך . . . . .

(ז. זאמלונג פון די בעסטע איינזאָטערס, וואָס זענען געשאַפֿענען-וואָרען אין אלע אייראָפעאישע שפראַכען און געשילט געוואָרען ווי דאָס גרעסטע ביהוט אין אייראָפּא און אמעריקע).

39) רעגיוע (פּאָעמע) . . . . . ז. סעגאל'אָוויטש.

(אויף אַ דורכזיכטיגען לייזונגט איז דאָ אַריינגעמישט די פּויליש-יודישע פּרוי. טיט צארטע פאַרבען און געטילדערט אַזער סביבה און צוואַ-מאָן דערמיט אויך דעם דוכטערס איבערלעבונגען).

הויפט-פערקויף:

T-wo Wydawnicze „CENTRAL“ Warszawa, Nowolipki 7.

